

(IdOr XIII, 101); a Menorca alterat en *estrexinar-se* (per contaminació de quasi-sinònims amb *-tr-*, com *estracar*, *desentrançar*, *estranyinar/estraginar*, *estvall*, *destrassar*): «A una casa meca dels encontorns d'Alahó --- vivia una família nombrosa i pobríssima; pare i mare, *estrexinant-se* fent feina, en prou treballs podien mitj assassià tantes boques ---», Camps Merc. (Folkl. Men. II, 88). *Entreteixir* [DTo. 1647] (o *entretèixer*); *entreteiximent*; *entreteixidura* [Belv.]; *entreteixit* [Belv.]; *entretèst*, *entretèsta* (?) *Reteixir* [La. bèrnia]; *reteixit*; *reteixidura*. *Sobreteixir*.

MOTS SAVIS: *Tèxtil* [DOrt.]; *textil*, Lab. 1888, ll. *textilis* id.].

Text, pres del ll. *textum* id., que pròpiament era 'teixit': antigament s'usava en la forma més catalanitzada *test*, però la pronúncia moderna és *tèkst* pertot, tothom fora de les Illes (és falsa la pron. *tést* que *AlcM* atribueix al Continent); en la *Cròn.* de Jaume I designa un còdex sagrat: «dixem que més valia perdonar a un sol, e que sabéssem la veritat --- ell venc --- e Nós --- tenguem apareyllat un *test* (de) Evangelí en què juràs, e haguem B. --- per escriure los dits que ell diria, e faem-lo jurar que dixés veritat ---» (§ 460, Ag., 463). «Los juheus, per --- tenir la ley vella, han fetes moltes gloses contra els *tests* ---», Lluill, *Merav.* 25 I, 119.

Textos tots: «si 'n lo món hui se perdia / natural filosofia, / de lur cap éls la trauran / e lo *test* declararan / en la gran geometria», Turmeda (cobla 42); «may no legim en *test* ni en gloses ni postilles, que quan J. Chr. ere petit, que la sua Mare --- tingués serventa deguna», StVicentF (*Serm.* I, 79.20); «açò és *test* autèntic, menys de gloses», Ausiàs CXII, 38g (cf. ací IV, 532a6); també en Ausiàs, XV, v. 35, i LXXXVII; «*test*, no glosa: lectio auctoris», Busa-N., i V-ne. més en DAG.; CROs, encara vacillava en la forma del mot: «*test*, el texto, aunque también se dize *teixit*», *AdagesR* 1736, p. 113, *text* des del Lacav.

Textual [1390, Aversó, en el seu diccionari de rims: *textuala* en rima amb *leyala*, *coeguala* etc., § 198, Belv.]; *textualment* i *textualista* [Lab. 1840]. *Textura* [Belv.] «manera d'estar disposades les petites parts d'un objecte», Fontserè (*CiFiNat.*, p. 139 i lèxic). *Context* [Belv.]. *Contextura* [Lacav.]. *Extratextual*. *Pretext* [-xte, Lacav.; -xt, Belv.], ll. *praetextus*, -ūs, de *praetere* 'posar davant d'alg. c. a manera de brodat o teixit', 'pretextar'; *pretextar* [Belv.], que algun cop es va dir *pretextuar* [Lab. 1840, tots dos] i *protecto*. *Pretextia* [Belv.], ll. *praetexta* 'toga adornada amb una faixa de porpra al davant, que empraven certes categories de romans'.

Tela [origens], i ja en Lluill: «en una nova *tela* en é l'han soterrat», *Rims* I, 214.

Del ll. TĒLA, d'igual significat, antic derivat llatí de TEXERE (TĒKS-LĀ > TĒSLĀ > TĒLA), mot conservat en totes les llengües romàniques i general en totes les formes i èpoques del català: «--- Carga d'ermentis 2 s., 2 dr.; carga de terliz, 2 s., 2 dr.; carga de teles, 2 s., 2 dr.; carga de safrà bort ---», Lluçada de Cotlliure de 1249 (RLR III, 249); «sex cortinas de *tela*, --- tres

sarpileres, --- duos tors de sarpilera» 1307, RLR IV, 380; en els rius pirinencs *teles* són «redes que se utilizan para pescar», C. Pol, *Vall d'Àneu*, 27.

Per ext.: 'certes membranes del cos animal o vegetal': «los enemics --- los quals acompanyen les fembres del bany al teu lit, són aquests: molts perfums --- olis, sabons --- caparrós, sang de voltor, *tela* de cabrit calda, drap de cànem --- e altres --- materials qui't provocarien a vòmit si's oïcs», BMetge (*Somni* III, NCL., 113.2); «*tela* del cor: saeptum, praecordia, diaphragma; *tela* sobre los budells: omentum intestinum; *tela* de magrana ---», Busa-N. 1507. Encara que tingui Ē en llatí, com els altres mots on segueix L, es pronuncia amb Ē oberta no sols en cat. or., sinó també en l'occ. i val. (*kamiza de tēla*, Vall de Gallinera, 1963), *tēla* bal.

Telada (1652, DAG.). *Telar* [DAG.]. *Telaire* [Belv.]. *Teler* [1258], «primer fon l'ofici de ferre que no de texidor, per quant lo *teler* de texidor no podia ésser fet sens ferramenta», JoMartorell (Ag. I, 119); DTo. 1647; Belv.; «un dia passava yo pel seu carrer, / la veig en finestra, de mans al *teler*, / que brodava puntes per un botiguer» (MilàF, *Romlo.*, 278.6); derivat comú amb l'oc. ant. i mod. *telier*, it. *telaio* [S. XIII], el rètic i el sard, mentre que el port. *tear* i cast. *telar* el formaren en -ARE. Crec que també es va usar per dir una estesa de teles posades en bastidors: un home s'amaga «darrere los *telers* de les flassades», *Decam.* IV, § 8, 271.13 (trad. «dietro a' *teledi* di trabacche» (ed. 1961, 293.16); per a la terminologia francesa i per a propòsits comparatius és útil la monografia de V. P. Jutras, «Le métier à tisser» en el *Bull. du parler français au Canada* VII, 220ss.

Telrada mall. (DAG.). *Telerèt* (DAG.). *Teleró* (DAG.). *Teleria* (-aria, DAG.). *Sotateler*. *Contratela*. *Entretela*; popularment, pl., 'entranyes', canviat per metàtesi en *entretelles* ha estat usat pels vells gitans barcelonins: «si tu no has pogut entendre les entretelles de la paya, no t'amohinis més, xava, deixa-la allà: que Déu l'ampari an ella y al seu *rambler*», EmVilanova (O. C. II, 123); *entretelar*. *Teló* [Lab. 1840]. *Telot*.

Tel [1306, Arn. de Vilanova], del ll. vg. tardà TĒLUM, extret del ll. TĒLA des de molt antic, tal com el cat. creà també *estel* de ESTELA, segons el model de VELUM/VELA i dels innombrables neutres plurals en -A al costat del singular en -UM (MALUM/MALA, FOLIUM/FOLIA, POMUM/POMA etc.): es troba ja «*telum*: web» en un molt antic gloss. llatino-anglosaxó dels Ss. VI-VIII, CGL V, 397.3.

Es tracta d'una paraula nostra, creació peculiar del català dins les llengües romàniques, estranya fins i tot a la ll. d'oc i al cast., llevat d'alguns parlars limítrofs: murcià, almerià [1936] i alt-arag. or. *telo* (esta augua fa un *télo* nas fjenøð de fięfo» S. J. de Gistau, «el *télo* del igádo» Bicsla, 'la membrana del fetge', 1965). *Tels* 'membranes' en el *Regiment de Sanitat* d'A. de Vilanova-B. Sarriera: «totes coses pòntiques naffren e agreugen los *tels* dels pitz» traduïnt «panniculos pectoris» (NCL. II, 153.17); JMarc, *Rims*, 1190; «que l'ar-